משרד הפנים

המדריך לשיתוף ציבור

שיתוף ציבור — בין אסטרטגיה למטרה

עתידים צוערים לשלטון המקומי
לחלוצים קרוב לבמקום רחוק

המדריך לשיתוף ציבור

פתח דבר

חוברת זו תלווה אותנו במהלך יום העיון שיעסוק בנושא שיתוף ציבור. מטרת חוברת זו היא להוות לכם כמשרתי ציבור, מחוללי שינוי ומובילי מדיניות מדריך מקוצר ופרגמטי אשר ידריך אתכם כיצד ניתן ליישם מהלכי שיתוף ציבור במערכות ציבוריות שונות. השתדלתי שהמדריך יהיה פרקטי ומעשי ככל הניתן בכדי שהוא ישמש בעבורכם כלי עזר בעת ההשמה ברשויות המקומיות. החוברת מצביעה על העקרונות והמשתנים אותם יש לקחת בחשבון בבניית האסטרטגיה לשיתוף ציבור ופורשת טכניקות אותן ניתן ליישם בהתאם למטרות והקשר פעולת השיתוף.

בואו סקרנים,

רונה רנדל

תנאי קודם לכל מעשה שצריך להתקבל בציבור הוא – הכנתו של אותו ציבור לקראת המעשה .

מנחם אלון

המדריך לשיתוף ציבור

מבנה היום

11:30-12:30- פעילות בחלוקה ל-3 קבוצות על פי אחד מדפוסי הסרגל: שיתוף, שותפות והשתתפות. בסיום קבלת ההחלטות על תכנית ההכשרה, הצגה לכיתה ובחירה במליאה בתכנית המועדפת (על פי סרגל ש.ת.פ).

12:30-13:15- ארוחת צהריים

13:15-14:45- רציונל, מטרות וביאור מושגים באמצעות שיח אקטיבי בקבוצה

14:45-15:00- הפסקה

15:00-16:30- סרגל ש.ת.פ: שיתוף, שותפות והשתתפות- סקירת מקרי בוחן של הצוערים

16:30-16:45- הפסקה

16:45-18:00- שותפות כאתגר: התנגדויות והעיר כמטרת הפעולה- הרצאה וסימולציה

18:00-18:30- עיבוד וסיכום

⇐ יום העיון יתקיים בליווי והנחייה של גב' בתיה וולף, מכון שדמות - המרכז למנהיגות בקהילה.

שיתוף ציבור : מה זה? ואיך עושים את זה ?

ד"ר גילה לאור

א. מהו שיתוף ציבור ?

שיתוף **הציבור** הוא **תהליך** שבו **אנשים שאינם** נבחרי ציבור או פקידים **לוקחים חלק בקבלת החלטות** ביחס **לנושאים הנוגעים לחייהם.** שיתוף ציבור הוא מהלך היזום על ידי רשויות שמטרתו לעודד השתתפות פעילה של אזרחים ובעלי עניין ו/או של נציגיהם באופן הקצאת המשאבים והשירותים המסופקים להם. יש הרואים בו כתהליך דינאמי מתמשך, שמכוון במהותו לאפשר "העצמה" של אזרחים. מצב בו האזרחים הופכים להיות בעלי השפעה ושליטה בפעולות הנוגעות לחייהם באמצעות דיאלוג ואינטראקציה קבועה עם המערכות הממסדיות המשפיעות על חייהן, מערכות שמספקות להם תוכניות ומוצרים המשפיעים על איכות חייהם.

ההנחה היא שתהליכי שיתוף ציבור תורמים לחיזוק תרומתם של האנשים לסביבה, לחיזוק פעילות ציבורית וולונטארית, ולהגברת את האמון של האנשים במערכות. כל אלה מרכיבים שמחזקים ומגדילים את ההון החברתי של היישוב, הון שניתן לפיתוח באופן מתמשך ודינאמי.

הספרות מונה סיבות שונות מדוע כדאי לרשויות שונות לקיים שיתוף ציבור:

סיבות **ערכיות** המדגישות את הזכות האתית של אנשים לבחור כיצד ואיך ייראו המערכות השירותיות הנוגעות לחייהם.

הערכים הדמוקרטיים הגוזרים תנאים של שקיפות דיווחיות והשתתפות ציבורית כמרכיבים עקרוניים בקיום דמוקרטיה מלאה.

המדריך לשיתוף ציבור

היבט פרגמטי מתוך הנחה כי השענות על נקודת מבט של צרכנים, הרחבת ההתבוננות על היבטים שונים, שימוש במומחיות מקומית עשויים להניב תוצרים מותאמים יותר, תוצרים שבטווח הארוך גם עשויים לחסוך במשאבים. אחרים מצדדים במהלכים מסוג זה כדי **לבסס תמיכה** ולהפחית התנגדויות לתוכניות חדשות, שיקולים השמים את יחסי הכוח במרכז.

בספרות המקצועית, מקובל להתייחס למודלים שונים של שיתוף על פי רמות או עוצמות של שיתוף. ארנשטיין Arnstein,(1969) הציגה חלוקה קלאסית של רמות שיתוף ציבור וזאת בעזרת סולם המציג שמונה שלבים הנעים בין מצב של תמרון ומניפולציה ועד מצב של שליטת הציבור בתהליך.

<u>ניתן לחלק סולם זה לשלושה שלבים:</u>

הרמה הגבוהה ביותר של מעורבות ושיתוף מכונה 'כוח אזרחי', ועניינה שותפות של הציבור בתהליכי קבלת ההחלטות ויכולת השפעה של ממש.

השלב השני מכונה 'טוקניזם —(tokenism) 'אזרחים משמיעים את דעותיהם, מייעצים למקבלי ההחלטות אולם אין להם חלק בקבלת ההחלטות בפועל.

השלב השלישי הוא של אי-השתתפות או השתתפות מינימאלית— יש בו מראית עין של שותפות אך לאמִתו של דבר, זו מניפולציה מצד הרשויות במטרה למנע התנגדויות מצד הציבור. כלומר, שיתוף הציבור יכול להיעשות באופן שבו לציבור תינתן האפשרות להשפיע באופן אמתי על תהליך קבלת ההחלטות ברמות שונות של השפעה, או באופן מניפולטיבי, כאשר הציבור **לכאורה** שותף בתהליכי קבלת ההחלטות בעוד שבפועל הוא נטול כל יכולת ממשית של השפעה.

ב. תנאים להבטחת שיתוף ציבור כמנגנון קבוע

תהליכי שיתוף ציבור הינם תהליכים מורכבים הדורשים מומחיות, ניסיון ולעתים גם השקעה כספית. לשם קיומו של תהליך משתף נדרש שהציבור יהיה מודע לזכותו להשמיע קול- **ציבור מודע** ,שלציבור יהיה מידע על קיום פעילויות שיתוף ציבור- **ציבור מיודע,** ושהציבור יהיה בעל ידע בנושאים שעל סדר היום - **ציבור יודע.** כדי לעצב ולהניח תשתיות לשיתוף ציבור היישוב צריך לפעול לאורך זמן במספר מישורים כדי להבטיח את התנאים הבאים (ממסמכי הוועדה לשיתוף ציבור, 2011) :

- **חשיבה ארוכת טווח על מנגנון קבוע** במסגרת הארגון או המערכת בה ייעשה פיתוח ויישום תהליכים לשיתוף ציבור. הרשות תפעיל ותפתח מגוון שיטות וטכנולוגיות לדיון ציבורי ושיתוף ציבור, תוך התמחות בהתאמתם למקומות והאוכלוסיות השונות.
- **בניית תשתית אינטרנטית** בארגון להנגשת מידע בנושאים שונים, תוך יצירת קישורים הדדיים וריכוז מידע על פי נושאים .יש לאפיין את התשתית בתהליך משתף ומשמעותי, ולכלול בה מרכיבים כגון: תוכניות נושאיות ותוכניות הנגעות לסוגי אוכלוסייה שונים .
- קביעת **מנגנונים** אשר יסדירו את שילוב תוצרי התהליכים האלו בתוך תהליכי קבלת ההחלטות במרחב הציבורי. על מנגנונים אלו להיקבע על ידי מקבלי ההחלטות, באופן אשר ישקף את מידת נכונותם לשתף את הציבור.
- **שילוב טכנולוגיות לקידום שיח שוטף ומתמשך עם הציבור**. בשנים האחרונות אנו עדים לפיתוח הדרגתי של פלטפורמות טכנולוגיות לשיתוף ציבור. פלטפורמות אלה משתלבות הן בתוך תהליכי ההיוועצות עם הציבור במפגשי פנים אל פנים והן באופן נפרד כחלק משגרה שוטפת של הארגון להיוועצות דרך הרשת האינטרנטית עם קהליו.

ג. משתני ההחלטה לגבי עיצוב אסטרטגית השיתוף המתאימה

צרצ'מן (1981) מונה את הממדים שיש לקחת בחשבון בבניית האסטרטגיה המתאימה לביצוע שיתוף ציבור. בכל אחת מהשיטות המוצעות לביצוע שיתוף ציבור יצוין משתני ההחלטה שבגינם מומלץ על שימוש בשיטה זו או אחרת:

1. **נושא התכנון וקונטקסט השיתוף** – הנושא יחד עם הקונטקסט מכתיבים את תצורת השיתוף שתשתנה עבור נושאים בהם קיים ניגוד אינטרסים, ביחס לכאלו שלא. נושאים שהם בעלי אופי טכני מחייבים שיתוף ציבור בעל ידע מסוים. ישנן שיטות שיתוף שמתאימות יותר לקבלת החלטות מוחשיות וכאלו שמתאימות יותר להחלטות כלליות ולבסוף נדרש להסתכל על הנושא גם בהיבט טווח הזמן (ארוך/ קצר).
2. **מטרות השיתוף-** המטרה של שיתוף ציבור אינה עומדת כמטרה בפני עצמה. ישנן הרבה מטרות אותן רוצים להשיג כאשר מבצעים תהליך של שתוף ציבור. בין המטרות ניתן למנות: קידום של ערכים דמוקרטיים, חינוך הציבור בסוגיות שמועלות בתהליך השיתוף, השגה של שינוי חברתי תפיסתי, השגה של שינוי פוליטי, התאמת תכנון לצרכי הציבור בפועל, גיוס תמיכה, לגיטימציה והקטנת התנגדויות. שיטות שיתוף הציבור השונות יבחרו בהתאם למטרות השיתוף.
3. **יחסי הכוח בין המשתף ומקבלי ההחלטות לבין הציבור-** הנושא הוצג בתחילת המדריך שם הוסבר שישנם יחסי כוחות משתנים בין המשתף לבין הציבור. השאיפה הינה להגיע לרמת השיתוף הכי גבוהה בה הציבור מקבל את ההחלטות אבל ברור שהדבר נגזר מהנושאים וממטרות התהליך. יחסי הכוחות בין המשתף לציבור משתקפים גם בשיטות השיתוף ובהחלט יתכן שבאותו אירוע, בגלל יחסי הכוחות השונים, ייווצרו מטרות שונות בין הקבוצות המשתתפות.
4. **הגדרת "הציבור"-** זוהי נגזרת של הגדרת הנושא ובמידה מסוימת גם של המטרה. כפי שכבר נאמר אם הנושא הוא טכני לא ניתן לשתף את כל הציבור ואם משתפים נציגות של הציבור, צריך להבין על ידי מי מונו ומה סמכותם.

5. השלב בתהליך התכנון- ככל שמתקדמים בתהליך התכנון השיטות של שיתוף הציבור משתנות. בתחילת התהליך, במצב בו הכל פתוח שיטות השיתוף נטות להרחבה ושיתוף ציבור רב ככל הניתן, במעלה השלבים עולה לפעמים הצורך למקד ולחפש שיטות שיובילו לקבלת החלטות ולא לפתיחה של כיוונים נוספים. שיטות לאיסוף מידע ואבחון צרכים שונות משיתוף להכרעה בין חלופות.

6. המשאבים הדרושים לשיתוף- נקודה זו פחות תלויה בצרכי השיתוף בפועל ויותר מוכתבת מאילוצים שהם חיצוניים לתהליכי שיתוף הציבור. מגוון השיטות שיתוארו בהמשך מכתיבות כל אחת, השקעה מסוימת. מדובר גם בהשקעה כספית וגם בהשקעה של זמן ו/או גורם שיתאם את הפעילות ויוביל אותו. חשוב למפות כבר בהתחלה את המשמעויות והמשאבים לכל שיטה ולהכניס את זה כשיקול להחלטה לגבי שיטת השיתוף הנבחרת.

ד. עקרונות המוצעים לאימוץ בתהליכי היישום

- **אימוץ נקודת המבט של המשתתפים-** בחינת דרכים ודגמים לשיתוף תוך ראיית צורכי המשתתפים. חיוני להעביר את נקודת המבט מהמשתפים למשתתפים.
- **דיאלוג** –תהליכי השיתוף מבוססים על דיאלוג משמעותי בין הנאספים, כולל במצבי מחלוקת וקונפליקט. התהליך צריך לבסס ולחזק את דרכי הדיאלוג בין האנשים.
- **עבודה עם שונות** - אימוץ דרכים ודגמים המאפשרים שמיעה של קולות שלא תמיד נשמעים, תוך הסתייעות בפלטפורמות אוניברסאליות קיימות.
- **קוהרנטיות** - יצירת עקיבות בין מהלך השיתוף לתרבות הארגונית השוטפת. מערכות ציבוריות שאינן מכוונות להאזין לאזרח, בעלות רמת שירות נמוכה יתקשו לגייס אמון באמצעות תהליכי שיתוף קצרי מועד.
- **"את מי לא שמענו ?"** עיקרון המתחבר למטרת חיזוק ההשתתפות ונגע להשתתפות, הכללה וייצוגיות. פיתוח מערך מתודולוגי השואף לייצוגיות מרבית של בעלי העניין. פיתוח דרכים להביא אנשים ממגוון רחב ובאופן המאפשר הסרת מחיצות וחסמים.
- **הנעה לשינוי** –שיתוף ציבור נגע בקהלים רחבים, הוא מאפשר במה לאנשים וקבוצות שקולם לא נשמע, מכאן נפתחות הזדמנויות לחולל שינוי חברתי.

המדריך לשיתוף ציבור

- **משוב והערכה** לשמירה על רציפות הקשר. הקפדה לחזור ולדווח למשתתפים (כקבוצה) על ההחלטה שהתקבלה סביב השתתפותם. פיתוח תהליכים בעלי רציפות ומשוב חוזר המעודדים המשך השתתפות ופיתוח כלים להערכת תהליכים אלה.
- **יישומיות-** מהלכי שיתוף ציבור מכוונים לעתיד ומכוונים ליישום שיטיים בעתיד.
- **שיתוף ציבור כמהלך לזיהוי פעילים ומנהיגים פוטנציאלים:** המפגש עם הציבור פותח פתח לחיזוק והידוק שיתוף הפעולה עם האזרחים וזאת הזדמנות להזמין את המעוניינים להמשך פעילות.

המדריך לשיתוף ציבור

מה בין שיתוף, שותפות והשתתפות:

שיתוף הציבור הינ מושג מודולארי אשר יכול לגבש את זהותו ככלי, אסטרטגיה ו/או אידיאולוגיה. כחלק מתהליך ההכשרה בתכנית הצוערים לשלטון המקומי, ברצונן להקנות לצוערים את היכולות לבצע שימוש מגוון ומותאם בשלושת הוואריאציות, בהתייחס למושא פעולתם ולזהותם כמשרתי ציבור, מומחי שלטון מקומי ומובילי שינ.

שיתוף

תהליך המשקף בעיקר את יוזמתם של המשתפים, שהם לרוב האליטה שבה מתקבלות ההחלטות, כמו קובעי מדיניות, אנשי מקצוע ומנהיגים מהקהילה. בשיתוף טבועה גישה שהיא חד-צדדית, אשר משקפת גישה מלמעלה למטה.

השתתפות

תהליך המשקף בעיקר את יוזמתם של המשתתפים, כלומר, של ציבור האזרחים השואף להיות יוזם התהליך והשולט בו. המשתתפים הם למשל נציגי ציבור, קבוצות אינטרס, ארגוני אזרחים וכלל חברי הקהילה, הפועלים בקבוצות או כיחידים. בשיתוף טבועה גישה שהיא חד-צדדית, אשר משקפת גישה מלמטה למעלה.

שותפות

מוגדרת כמיזוג בין שיתוף להשתתפות, משקפת את יוזמות שני הצדדים, האליטה והציבור, ומבטאת שוויון זכויות וחובות ל שני הצדדים בתהליך. להבדיל משני המושגים הקודמים, בשותפות, המסר הוא הדדיות המוסכמת על הצדדים ושלילת פטרונות. במקום גישה ליניארית-היררכית להבנת היחסים, התפיסה של קשרי הגומלין בין השותפים היא אופקית ואף מעגלית. גישה זו מדגישה מערכות יחסים שוויוניות, החולקות ביניהן עוצמה בצורות מגוונת. בנוסף, השותפות מאופיינת בדינמיות של היחסים בין השותפים, שהרי רוב השותפויות מתחילות ביוזמה אחת של הצדדים, קרי, בתהליך של שיתוף או של השתתפות. לעיתים, גם בתהליך עצמו המשתפים והמשתתפים מתחלפים ביניהם ומשתנים, עד כי מערכת היחסים עשויה לייצג מחדש דינמיקה של שיתוף או השתתפות ואף עשייה שאינה שתפנית.

המדריך לשיתוף ציבור

ההגדרות הקיימות מתייחסות ברובן להיבטים הנראים לעין של שותפות כמו חלוקת המשאבים והמיומנויות, התנהגות איש המקצוע והתארגנות הקהילה או היחיד. הן מציגות, לא פעם בתמימות, מציאות אידילית המטשטשת סוגיות של עוצמה המשפיעות על התנהלות השותפות. הבלעת חלקה הממשי של העוצמה מותיר את הרושם כי השותפות היא פרקטיקה זמינה וראויה בכל עת, ואילו בפועל הפעלת שותפויות מתבררת כתהליך מורכב, רב-מימדי ופוליטי, אשר ראוי כי יהא מעוגן באידיאולוגיה של שותפות.

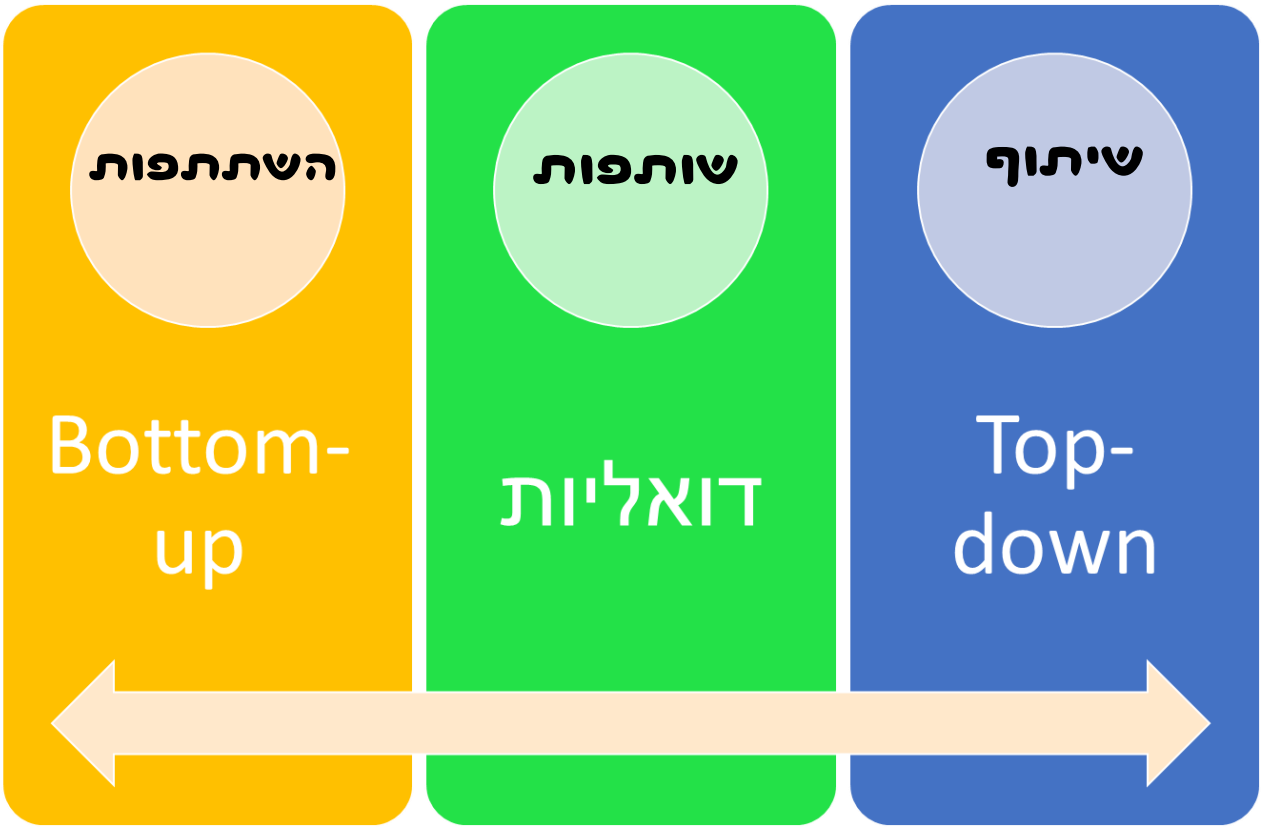

שיטות שיתוף ציבור

קבוצות מיקוד

שולחנות עגולים

קבוצות נומינליות - Nominal Groups

מרחב פתוח - Open Space Technology

צוותי עבודה

שימוע ציבורי

חקר מוקיר - Appreciative Inquiry

שאלונים וסקרים

שיטת דלפי - Delphi

שיטת האולפן הפתוח - Drop in center

סיעור מוחות בקבוצות

מכירה פומבית של נשאים

משאל עם אזרחי

משחקי המרה Trade – off Games

חקר עתיד - Future Search

קפה עולמי - World Cafe

מפות חשיבה -Mind maps

קבוצות מיקוד

תיאור כללי של השיטה

איסוף קבוצה קטנה של אנשים (8-12) לדיון בנושאים המוצגים על ידי מנחה.

סוגי נושאים ומטרות

קבוצות המיקוד משמשות לבדיקת רעיונות ונושאים נתונים ופחות להעלאה של נושאים חדשים.
במסגרת קבוצות מיקוד ניתן להציג חלופות לבחירה או לשמוע תגובות על חלופות ולנתח מידע שנאסף בדרכים אחרות. באמצעות קבוצות מיקוד ניתן גם לגייס שותפים ופעילים חדשים.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

ציבור המשתתפים ייבחר בהתאם לסוג השאלות שאותם רוצים להציג ורמת היישום המתוכננת של התשובות. במידה ומדובר בבחינה של רעיונות לקבלת כיוון להמשך, יבחרו נציגים אקראיים. אם מדובר בקבלת החלטות מקצועית ידרשו נציגים טכניים שמוכרים בציבור כבעלי סמכות לקבלת החלטות.

משאבים ותנאי הפעלה

לא נדרשים תנאים מיוחדים מעבר למקום נח ולמנחה מקצועי. יש לשים לב להיבט ניתוח התשובות ומהימנותן. כמו כן יש לשים לב לסוגיות של דינמיקה קבוצתית, קונפורמיות ("התיישרות" של המשתתפים לכיוון דעה או משתתף מסוים, פיזור אחריות (שמישהו אחר ידבר..) ויתר המגבלות שנובעות מעבודה קבוצתית.

פירוט אופן ההפעלה

השלב הכי חשוב בתהליך היא קביעת השאלות עבור הקבוצה.
לאחר מכן יש לקבוע את הרכב קבוצת המיקוד בהתאם למטרות אותם רוצים להשיג. יש להקפיד על ביצוע זימון מסודר וקביעת מסגרת של זמן- אין לחרוג ממסגרת הזמן שנקבעה מראש.
חשוב השימוש במנחה מקצועי, מנוסה בשיטות הנחיה ובעל רגישות אישית.
יש לתעד את כל המתרחש בקבוצת המיקוד, השאלות הנשאלות והתשובות.
בסיום התהליך יש להודות למשתתפים ולקבוע מועד שבו הם יקבלו עדכון על המתרחש – במידה ולא מתוכנן להעביר להם עדכון יש לידע את הקבוצה מראש.
להקפיד על העברת עדכון במועד שנקבע.

שולחנות עגולים

תיאור כללי של השיטה

דיוני קבוצות עניין סביב שולחנות עגולים. ניתן באופן זה לשתף כמות ביטנית עד גדולה של אנשים.

סוגי נושאים ומטרות

דיוני שולחן עגול משמשים לרוב להבהרה של סוגיות שנתונות במחלוקת במטרה להגיע להחלטה משותפת. השיטה אינה מתאימה במקומות בהם קיים קונפליקט בין הצדדים.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

מאחר שמדברים על סוגיות ספציפיות שנתונות למחלוקת, משתתפי השולחנות העגולים צריכים להיות כאלו שיש להם גם צד במחלוקת וגם ידע בנושא הנדון. שיטה זו מיועדת בעיקר לציבור של מומחים, או כאלו שהם בעלי היכרות קרובה עם הנושא שבנדון.

משאבים ותנאי הפעלה

לא נדרשים תנאים מיוחדים מעבר למקום נח שיכיל בקלות את מספר השולחנות העגולים אותם רוצים לפתוח. נדרש שבכל שולחן יהיה מוביל דיון ניטרלי וייצוג לכל בעלי העניין של הנושא הנדון.

פירוט אופן ההפעלה

קביעת הנושאים לדיון כפי שיוצגו על ידי המנחה של כל שולחן. לא נדרשת אחידות שאלות אלא רק אחידות נושאים. ניתן לחלק את המשתתפים לתת קבוצות שכל קבוצת שולחנות מקבלת נושא אחר. חשוב להקפיד על ייצוג מאוזן של כל בעל עניין בשולחן. יש להתאים את רמת המשתתפים בכל שולחן מאחר שבסוף התהליך מתקיימת הצבעה בה לכל משתתף זכות החלטה שווה.
לכל שולחן ימונה מנחה מקצועי, מנוסה בשיטות הנחיה ובעל רגישות אישית.
יש לקבוע בכל שולחן אחראי תיעוד ולתעד את כל המתרחש בשולחן.
בסיום התהליך הנקודות לדיון יועלו להצבעה של כלל משתתפי השולחן. החלטת השולחן מחייבת את כל המשתתפים.

המדריך לשיתוף ציבור

קבוצות נומינליות

תיאור כללי של השיטה

שיטה לגיבוש חשיבה בקבוצות קטנות של 10 עד 12 משתתפים, תוך עידוד החשיבה וההשתתפות הפעילה של כל חברי הקבוצה ונטרול השתלטות הקולות הקולניים ו/או החזקים.

סוגי נושאים ומטרות

השיטה מיועדת לרעיונות מוחשיים כגון תהליכי תכנון. המטרה הינה הצגה של נושא וקבלת התייחסויות עקרוניות וספציפיות. השיטה מעודדת התנסות פעילה, השתתפות (כל אחד מדבר) ולימוד סובלנות לדעות האחר.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

השיטה מיועדת לכל סוגי הציבור, בהתאם למטרות אותן רוצים להשיג.

משאבים ותנאי הפעלה

נדרש חדר גדול בו ניתן להושיב בנוחות את כל הקבוצות או לחלופין מספר חדרים קטנים.

פירוט אופן ההפעלה

שלב א'- כל משתתף רושם על דף אישי את כל רעיונותיו לגבי הנושא הנדון.

שלב ב'- כל משתתף לפי הסדר מקריא רעיון אחד מתוך הרשימה והמנחה רושם את הרעיון על הלוח. מותר להוסיף רעיונות שעולים תוך כדי הסבב.

שלב ג'- מתקיים דיון קצר על כל רעיון לצורך הבהרתו.

שלב ד'- כל משתתף באופן אישי בוחר את 5 הנושאים שנראים לו הכי חשובים ומדרג אותם מ- 5 (הכי חשוב) ל- 1. מבצעים איסוף הנתונים ומסמנים בצורה ברורה ליד כל רעיון את הציון הקבוצתי הכללי.

שלב ה- עורכים דיון קצר על התוצאות, מוסיפים הבהרות במידה ונדרש ומבצעים שוב את שלב ד' או למול כלל הרעיונות או רק למול הרעיונות שקיבלו את הציונים הגבוהים ביותר.

מרחב פתוח

תיאור כללי של השיטה

מפגש מסוג מרחב פתוח מתכנס לדון בסוגיה מרכזית מסוימת ללא סדר יום או דוברים מתוכננים מראש. המשתתפים מחליטים בעצמם מי רוצה לדבר, מתי וכמה זמן.

סוגי נושאים ומטרות

שיטה זו שימושית בזמנים של התנעה, כאשר מחפשים כמה שיותר רעיונות שיאפשרו את תחילת התהליך. היא מיועדת להתמודד בעיקר עם סוגיות מורכבות במסגרת קבוצות גדולות הטרוגניות.
שימוש בשיטה זו מתאים במקום בו רוצים לזהות רצונות ודעות של מגוון גדול של תושבים וגם לחנך את הציבור לגבי יכולת ההשפעה שלהם על תהליך.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

השימוש בשיטה זו מתאים מאוד לקהל הרחב ובתנאי שזהו קהל מעורב שמוכן לתרום מזמנו וממרצו לטובת טיפול בנושא שעל הפרק. ניתן להשתמש בשיטה גם במסגרת של קבוצת מומחים שבאים מדיסציפלינות שונות במטרה להסתכל על נושא ממספר כיוונים.

משאבים ותנאי הפעלה

לוועידה בשיטת המרחב הפתוח יש לתת זמן, ועידה כזו נמשכת בין יומיים לשלושה. על המארגנים לספק את כל התנאים הלוגיסטיים הנדרשים שכוללים מספר לא ידוע מראש של חדרי דיונים שמסודרים סביב אולם מליאה מרכזי. אורך האירוע וכמות החדרים הנדרשים הופכים את ועידת המרחב הפתוח לשיטה יחסית יקרה בהיבט המשאבים הנדרשים.

המדריך לשיתוף ציבור

פירוט אופן ההפעלה

השלב הראשון בוועידה הוא הצגת הנושא/הסוגיה המרכזית שעומדת על סדר היום. כל משתתף שרוצה בכך, מוזמן ליזום קבוצת למידה בנושא שקשור לסוגיה המרכזית, שאותו ימצא מעניין מבחינתו. יתר המשתתפים יתחלקו לקבוצות הלמידה על פי העניין שהם מוצאים בנושאים השונים.

הועידה מתנהלת תחת חוק אחד וארבעה כללי יסוד. החוק- כל משתתף נשאר בקבוצת הלמידה שאליה הוא הצטרף כל עוד הוא תורם או נתרם, מותר ואף רצוי לעבור בין קבוצות למידה. כללי היסוד-מי שבא הוא המתאים ביותר, מה שקורה רק זה יכול לקרות, מתי שזה מתחיל זה הזמן המתאים, כשזה נגמר זה נגמר.

בהתאם לכללים, לאחר שנקבעו נושאי הדיון על ידי המשתתפים, משך הדיונים והרכב הקבוצות משתנה כל הזמן. ככל שמהלך הועידה מתקדם, יזוקקו הנושאים החשובים ביותר ויחד איתם יקבעו הצעדים הבאים אותם צריך לעשות וימון "נאמני נושאים". נאמני הנושאים מבטיחים שכלל הרעיונות שהועלו יישארו על "סדר היום". בסיום התהליך כל המשתתפים יקבלו תיעוד מלא של ההתרחשויות, הסוגיות שהועלו, שמות נאמני הנושאים והחלטות שהתקבלו.

צוותי עבודה

תיאור כללי של השיטה

צוותי עבודה מוקמים על פי צורך, במבנה משתנה ובהשתתפות בעלי עניין רלוונטיים, לדיון בנושא ספציפי.

סוגי נושאים ומטרות

המטרות של צוות עבודה יכולות להיות מכל סוג ומגוון, החל ביצירת רעיונות או כיווני חשיבה חדשים וכלה בהתייחסויות לנושאים מוחשיים למימוש בטווח קצר. הגדרת המטרה של הצוות ומסגרת לוחות הזמנים לפעולתו הינם אחד הדברים החשובים והמשמעותיים בתהליך. מומלץ להשתמש בעבודת הצוות כמנגנון לרתימה לנושא הנדון בצוות.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

השיטה מיועדת לכל סוגי הציבור, בהתאם למטרות אותן רוצים להשיג. גודל הצוות ישתנה על פי צורך אך ככל שהוא יהיה קטן יותר כך יתאפשרו תוצרים ממוקדים יותר ועבודת הצוות תהיה יותר יעילה.

משאבים ותנאי הפעלה

צוות צריך מסגרת פורמלית של מטרה ומינוי משתתפים.

פירוט אופן ההפעלה

הגדרת מטרה לצוות
מינוי חברי הצוות
מינוי מוביל הצוות
הגדרת תפקיד של מתאם- מסכם, שתפקידו ליידע את כל המשתתפים ולהציף בעיות שעולות בצוות
קביעת מסגרת זמן
קיום מפגשים
תיעוד תוצרים והפצתם
לעתים תוצרי הצוות יעלו לדיון במסגרות אחרות או שהן יהוו בסיס לתהליכי שיתוף ציבור אחרים.

שימוע ציבורי

תיאור כללי של השיטה

שימוע ציבורי ידוע גם בשמו הנוסף: שמיעה ציבורית. במקורו מדובר בהליך שלעתים אף מעוגן בחוק ומחייב את הרשויות ליידע את הציבור לגבי מהלכים מתוכננים.

סוגי נושאים ומטרות

מאחר שלרוב המטרה הינה רק יידוע, השיטה מותאמת למגוון רחב של נושאים. ברוב המקרים נעשה שימוש בשיטה בשלבים שבהם ההחלטות התקבלו או שגובשו עקרונות והנושאים מובאים לידיעת הציבור. שיטה זו היא הכי פחות שיתופית מאחר שלכאורה לציבור המשתתפים אין "זכויות" במפגש. יחד עם זאת במידה ומתגלות התנגדויות נרחבות או משמעותיות, לא ניתן להתעלם מכך והדבר מחייב טיפול מצד המארגנים.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

השיטה מתאימה לשיתוף הציבור הרחב. יש לשים לב שבמידה והשתתפות של כלל הציבור/נציגי כלל הציבור עקרונית, יש לבצע פעילויות יזומות לתכנון ההשתתפות והזמנת הנציגים בצורה שיטתית.

משאבים ותנאי הפעלה

לביצוע השימוע נדרש מבנה ציבורי גדול שיכיל בנוחות את ציבור המוזמנים. בנוסף נדרש דובר רהוט שיציג את הנושא הנדון ואמצעי הקרנה או תצוגה.

פירוט אופן ההפעלה

מדובר בתהליך פשוט של הזמנת הציבור, הצגת הנושא ושמיעת ההתייחסויות. על מנת להפוך את התהליך ליותר שיתופי מומלץ לרשום את הנאמר, להתייחס כבר במהלך המפגש לנושאים שהועלו ולהפיץ למשתתפים את המסקנות ועיקרי ההתייחסויות.

חקר מוקיר

תיאור כללי של השיטה

בגישת החקר המוקיר לא מתחילים מכיוון הבעיה וניתוחה אלא מפתרונות מוצלחים. באמצעות החשיבה על סיפורי ההצלחה מגדירים סידרה של שאלות שהתשובות עליהן מהוות את הפתרון הרצוי.

סוגי נושאים ומטרות

חקר מוקיר מתאים לבצע בשלב חיפוש הפתרונות בתוכנית כאשר מתקיימת מחויבות ארוכת טווח לשינוי. מטרת השיטה לקדם חשיבה חיובית ורצון טוב כלפי נושאים/שאלות ליבה שהוגדרו על ידי הגורם המשתף. מאחר שהמיקוד בשיטה הוא על מה שעובד ניתן ליצור השפעה חיובית על קבוצת אנשים נרחבת.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

הקבוצה המצומצמת שמגדירה את שאלות הליבה יכולה להיות קבוצה של מומחים או של נציגים נבחרים. את השאלות מפנים לכלל הציבור בפריסה רחבה ככל שניתן. ניתן גם להתמקד לכיוונים של אוכלוסיות מסוימות בציבור, אבל בעיקרה השיטה מיועדת לשיתוף הציבור הרחב.

משאבים ותנאי הפעלה

שלב שאלות הליבה הוא יחסית מצומצם ולא מורכב וניתן לגבש את השאלות במסגרת של סדנא.

המשאבים הנדרשים לביצוע התהליך כולו תלויים באופן המימוש שיבחר- קבוצת מיקוד, שולחנות עגולים, שאלונים וסקרים, ובגודלו של הציבור המשתתף.

פירוט אופן ההפעלה

שלב א'- מכנסים קבוצה מצומצמת של אנשים ויחד איתם מגדירים את שאלות הליבה. הגדרת

שאלות הליבה תעשה על בסיס סיפורי הצלחה שהאנשים מכירים וניתוח של המשתתפים לגבי הסיבות להצלחה. משך שלב זה יחסית קצר והוא יכול להתבצע ביום אחד תוך שימוש בשיטות שיתוף אחרות, לדוגמא קבוצות מיקוד.

שלב ב'- העברת השאלות לכלל הציבור. שיתוף הציבור יעשה באחת השיטות האחרות. יש לעודד את המשתתפים להתייחס לשאלות בשיטה של סיפורי ההצלחה ולנסות להגיע לחזון הרצוי דרך דוגמאות חיוביות.

שלב ג'- גיבוש פתרונות מתוך כלל ההצעות.

שאלונים וסקרים

תיאור כללי של השיטה

שאלונים וסקרים משמשים למחקר כמותי או למחקר תיאורטי. זוהי שיטה מובנית לאיסוף מידע וניתוחו.

סוגי נושאים ומטרות

השימוש בשיטה זו מחייב ידע מוקדם והחלטות ברורות לגבי, אוכלוסיית היעד של המחקר והנושאים לבדיקה, תוך ניסוח השאלות באופן שיתאים לנשאלים, לכן השיטה מתאימה לבירור מצב או קבלת התייחסות על הצעות מוגדרות. השיטה מתמקדת בבחינת השערות קיימות ואינה עוסקת ביצירת השערות ורעיונות חדשים. בגלל מספרם הרב של המרואיינים האפקט התדמיתי של המחקר גדול יותר מן האפקט של שיטות אחרות.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

השיטה מתאימה לשיתוף של כלל הציבור. השיטה מחייבת צוות מומחים לבניית הסקר/שאלון.

משאבים ותנאי הפעלה

העברה של סקר/שאלון כרוכה לרוב במשאבים כספיים, בניית הסקר בצורה נכונה מחייבת מומחים בתחום הסקרים או לפחות הבנה בסיסית בתחום המחקרי. פרסום הסקר גוזל זמן ומשאבים וכך גם תהליך ההעברה עצמו.

פירוט אופן ההפעלה

בניית הסקר

העברת הסקר

ניתוח ופרסום התוצאות

שיטת דלפי

תיאור כללי של השיטה

דלפי היא שיטה של שאלונים "מתכנסת". השאלונים מוצגים למשתתפים בסבבים כאשר לאחר כל סבב מבוצע ניתוח סטטיסטי של התוצאות ורק התוצאות הכי מובהקות עוברות לשלב הבא.

סוגי נושאים ומטרות

בשיטה זו ניתן לשתף את הציבור בתהליך קבלת החלטות. ניתן לממש את השיטה בכל השלבים של התהליך כולל בשלב של העלאת הרעיונות שיועלו לאחר מכן לדיון והצבעה אצל המשתתפים. ניתן גם להתחיל מבנק של רעיונות שמולם רוצים לבדוק עמדות והתפלגות של דעות. השיטה מנטרלת היבטים של כוח והשפעה מאחר שלכל אחד משקל שווה בתהליך.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

השיטה מתאימה לציבור בעל ידע. נהוג להשתמש בשיטה לפתרון בעיות טכניות מורכבות. ניתן להשתמש בה לנושאים ציבוריים אבל המשתתפים צריכים להיות בעלי ידע וניסיון וגם בעלי יכולת ניתוח והבעה.

משאבים ותנאי הפעלה

השיטה מחייבת השקעה של משאבים בתכנון התהליך וכן בהפצת החומר למשתתפים. מבחינה זו המשאבים המושקעים בשיטה דומים למשאבים המושקעים בשיטת הסקר שמופיעה במדריך זה. בנוסף קיים היבט של זמן עד לקבלת התוצאות שמבוצעות בסבבים.

פירוט אופן ההפעלה

שלב א'- בחירת הנושא לבדיקה וניסוח השאלות לגביו
שלב ב'- בחירת משתתפים מתאימים וגיוסם לתהליך כולל העברת הסבר על השיטה
שלב ג'- העברת שאלון שלב ראשון
שלב ד'- ניתוח שאלון שלב ראשון וניסוח שאלון שלב שני
שלב ה'- העברת שאלון שלב שני
שלב ו'- ניתוח שאלון שלב שני וניסוח שאלון שלב שלישי
שלב ז'- העברת שאלון שלב שלישי
שלב ח'- ניתוח התוצאות, העברת סבב נוסף במידה ונדרש או סיכום ופרסום.

שיטת האולפן הפתוח Drop- in center

תיאור כללי של השיטה

בשיטה זו רוצים להזמין את הציבור להיכנס ולהסתכל "מעבר לגב" של המתכנן ולהעיר הערות .

סוגי נושאים ומטרות

בשיטה זו הכוונה הינה לחשוף את הציבור למגוון הפתרונות האפשריים, לכן היא מתאימה לשלבים בהם קיים תכנון קונקרטי שאותו גם ניתן להציג בצורה ויזואלית) כגון אפשרויות תכנוניות של מקום ציבורי או מבנה ציבורי(. מאחר שמדובר על "אולפן פתוח" הנושאים חייבים להיות מוחשיים ומובנים. לציבור ניתנת הזדמנות להביע את דעתו, כך שהשיטה יכולה לסייע בהורדת התנגדויות תוך קבלת מידע לגבי עמדת הציבור בהתייחס לפתרונות האפשריים.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

השיטה מותאמת לכלל הציבור.

משאבים ותנאי הפעלה

לצורך המימוש נדרש מקום נגיש לציבור בו ניתן להציג בצורה ברורה את הפתרונות.

פירוט אופן ההפעלה

מאחר שמדובר בשיטת ה"אולפן השקוף", הפעלת השיטה מחייבת יצירת תנאים של "דג זהב", כלומר חלון ראווה שמציג את התכנון בצורה חזותית ברורה. הציבור מוזמן לעבור על פני החלון ולהתייחס למוצגים תוך הבאת דעה על הצעות התכנון השונות.

יש לרשום את ההצעות המועלות ובמידה ורלוונטי אף לרשום את ההעדפות הציבוריות מבחינת החלופות המוצגות.

סיעור מוחות בקבוצות

תיאור כללי של השיטה

השיטה מנצלת את מאגרי הידע והרעיונות של המשתתפים לעידוד חשיבה פתוחה חדשנית ונועזת.

סוגי נושאים ומטרות

מטרת השיטה היא למצוא מגוון של רעיונות ופתרונות חדשים. ככזו היא מתאימה לשלבי ההתחלתיים בהם נדרשים רעיונות חדשים ומקוריים. בגלל אופייה השיטה מעודדת פתיחות, סובלנות והקשבה והיא מתאימה מאוד לגיוס תמיכה במהלכים תכנוניים, תוך יצירת מחויבות המשתתפים למהלך .

הפתרונות אותם השיטה מעודדת הם פתרונות מעשיים אך לא נדרש ידע ומומחיות טכנית מיוחדת של כל המשתתפים אלא של חלקם בלבד.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

ציבור מעורב של מומחים יחד עם בעלי עניין ואנשים הרוצים לגלות מעורבות. ביצוע סיעור המוחות בקבוצות מאפשר שיתוף של קבוצה גדולה של אנשים אותם מחלקים לקבוצות קטנות – 10 לכל היותר בכל קבוצה.

משאבים ותנאי הפעלה

מיקום הפעילות יהיה באולם גדול שם ניתן להושיב בנוחות את המשתתפים סביב שולחנות עגולים של עד 10 משתתפים. נדרש מנחה לכל שולחן וחלוקת המשתתפים במיטן נכון של מומחים ולא מומחים.

המדריך לשיתוף ציבור

פירוט אופן ההפעלה

שלב א'- בפתיח המנחה של כל קבוצה יציג את שאלה/שאלות הדיון וכן יגדיר את עקרונות הדיון:

- אין להעביר ביקורת או לתת ציון להצעות
- יש להעלות רעיונות רבים ככל האפשר
- רעיונות קיצוניים ובלתי שגרתיים- רצויים
- מומלץ לקחת רעיונות שהוצגו ולפתח אותם

שלב ב'- כל הרעיונות נרשמים בכל אחת מהקבוצות

שלב ג'- מנהלים דיון בתוך הקבוצה על כל הרעיונות

שלב ד'- כל קבוצה מציגה את רעיונותיה למליאה ומנהלים דיון על כל הרעיונות

שלב ה'- ביצוע מיון, סינון ודירוג של הרעיונות או בשיטת הקבוצה הנמינלית או באמצעות שיטת דלפי או על ידי בחירה ושקלול.

מכירה פומבית של נושאים

תיאור כללי של השיטה

השיטה מספקת מסגרת תחרותית לקביעת נושאים חשובים לדיון, טיפול או ביצוע.

סוגי נושאים ומטרות

בעיקרה השיטה נועדה לאפשר לציבור להציג את דעתו בנוגע לנושאים שעל הפרק.
ניתן באמצעות השיטה לשתף את הציבור בקבלת ההחלטות על ידי מימוש מלא של תוצאות המכירה הפומבית.
באמצעות השיטה, ניתן להגיע להסכמה לגבי תהליכי עבודה, יעדים וקריטריונים בשלב שבו נדרש לקבוע מדיניות וכיווני פעולה.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

את השיטה ניתן להפעיל על קבוצות קטנות של אנשים, ניתן לשתף מגוון של נציגי ציבור ו/או מומחים ובתנאי שהם מכירים את הנושאים הנידונים במסגרת המכירה.

משאבים ותנאי הפעלה

ישיבה סביב שולחן עגול, מנחה שיודע להסביר על השיטה, "כסף".

פירוט אופן ההפעלה

שלב א'- כלל המשתתפים מתבקשים לבחור 7 תשובות לשאלה אחת עקרונית.
כאמור השאלות צריכות להיות מהסוג של: "מהם תהליכי העבודה הנדרשים", "מהם העקרונות שלפיהם נתכנן", "מה הכי חשוב לקחת בחשבון כאשר..".
שלב ב'- רושמים כל נושא על כרטיסיה ומערבבים את הכרטיסיות היטב.
שלב ג'- שולפים בכל פעם כרטיסיה אחרת, מקריאים את הרשום ומאפשרים לכל משתתף להציע סכום שבו הוא ירכוש את הרעיון. מעמידים לכל משתתף סכום כסף וירטואלי שווה, נניח 10,000₪.זוכה ברעיון המשתתף שהציע את הסכום הכי גבוה.
ממשיכים כך עד שכל הרעיונות נמכרו ולא נשאר כסף בידי המשתתפים.
שלב ד'- כל משתתף מדרג את הנושאים אותם רכש על פי סדר העדיפות שלו.
במליאה כל אחד מציג בסבב כל פעם נושא אחד בסדר יורד מהכי חשוב לפחות חשוב. כל אחד מקבל 50 נקודות השפעה, בגמר כל סבב של הצגת רעיונות, מצביעים על כל אחד מהם ומעניקים נקודות השפעה. ממשיכים בסבבים עד שכל נקודות ההשפעה חולקו.
שלב ה'- מדרגים את הנושאים על פי נקודות ההשפעה ובוחרים ב-7 הנושאים שקיבלו את הניקוד הכי גבוה.

משאל עם אזרחי

תיאור כללי של השיטה

במשאל עם שואלים שאלות וההחלטה מתקבלת על פי תוצאות ההצבעה של הציבור.

סוגי נושאים ומטרות

שיטה זו שמורה לשאלות עקרוניות עם השלכות לטווח ארוך. מאחר שהמשאל מיועד לכלל הציבור הוא מוגבל לקבלת החלטה בין שתים עד שלוש חלופות עקרוניות שונות כך שחלופה אחת תיבחר והיתר יידחו לחלוטין. השימוש במשאל העם יעשה בסיומו של תהליך התכנון או בשלב בו נדרש לקבוע כיוון עקרוני לפעילות.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

השיטה מיועדת לכלל הציבור.

משאבים ותנאי הפעלה

זוהי שיטה יקרה מאוד להפעלה ובמהותה היא מחייבת משאבים כמו של בחירות. מומלץ לממש אותה רק בצמוד לבחירות לרשויות המקומיות או לבחירות ארציות.

פירוט אופן ההפעלה

בדומה לבחירות -רשימות מצביעים, קלפי, ספירת קולות וכו.'

משחקי המרה Trade off Games

תיאור כללי של השיטה

שיטת המשחק היא אינדיבידואלית, כאשר כל משתתף נדרש להקצות משאבים מוגבלים העומדים לרשותו לצירוף האופטימלי מבחינתו של משתנים.

סוגי נושאים ומטרות

ניתן להשתמש בשיטה כאשר רוצים להתאים את התכנן למשתמשים (משתתפי השיטה). בנוסף, השיטה חושפת את המשתתפים למורכבות קבלת ההחלטות ולמשתני ההחלטה שיש בנושא הנבחר. הנושאים הנדונים צריכים להיות מעשיים ומוגדרים על מנת לאפשר את קבלת ההחלטות תחת האילוצים המשאביים.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

את השיטה ניתן להפעיל בקבוצות קטנת תוך קיום דיון או באמצעות שיתוף של ציבור נרחב יותר בצורה של שאלון. במידה והנושאים הנדונים הם כאלו שלציבור הרחב אין את הידע הנדרש לקבלת ההחלטות, יש לשתף ציבור מתאים.

משאבים ותנאי הפעלה

השיטה עתירת כוח אדם מאחר שהיא מחייבת תכנן דקדקני של הנושאים לדיון והמשתנים הנבחנים, לאחר מכן נדרש עיבוד והצגה של התוצאות.

פירוט אופן ההפעלה

שלב א' – הכנת, כתיבת השאלות ואפשרויות המימוש

שלב ב' -מילוי פרטים אישיים לצורך הניתוח

שלב ג' -הקצאת המשאבים לכל משתתף. עבודה עצמית של כל משתתף עד לבחירת השילוב הכי טוב מבחינתו. אם המשחק קבוצתי מומלץ בשלב זה לערוך דיון.

שלב ד' -ביצוע סבב נוסף של המשחק לאחר שלובנ האילוצים ודרכי החשיבה לצורך המימוש.

שלב ה' - בניתוח ועיבוד התוצאות יש להשתמש בשיטות ותוכנת סטטיסטיות לעיבוד נתונים לצורך הצגת תמונה מקיפה של התוצאות.

חקר עתיד - Future Search

תיאור כללי של השיטה

מדובר בשיטה סדנאית של מספר מפגשים המעודדים את המשתתפים לפתח חשיבה יצירתית ומקורית באווירה משוחררת ונעימה.

סוגי נושאים ומטרות

שיטה זו מתאימה מאוד לשלב שבו נדרש להגדיר חזון ויעדים אסטרטגיים, או במקרים בהם מחפשים פתרונות יצירתיים לבעיות. ניתן להשתמש בשיטה בשלבי התכנון השונים כאשר רוצים לשתף את הציבור בחשיבה על כיווני הפעולה הנדרשים. השיטה מאוד יצירתית ומעודדת השתתפות פעילה, כך שהיא מתאימה לכל ארגון השואף לשנות דפוסי התנהגות ותפיסות של הציבור ולעודד אותו לקחת חלק בהחלטות המשפיעות על חייו.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

מאחר שמדובר במסגרת של סדנא, מומלץ לשתף ציבור מעורב ובעל ידע בנושאים הנדונים. כמות המשתתפים תהיה קטנה עד בינונית.

משאבים ותנאי הפעלה

משך הסדנא יהיה בין יום אחד ל -3 ימים כתלות במורכבות הנושאים. על מנת לקיים תהליך מיטבי נדרש להקפיד על העקרונות הבאים:

- הובלת הסדנא על ידי מנחה מקצועי בקיא בתחום חקר העתיד או החשיבה היצירתית.
- המשתתפים נדרשים להגיע למצב של 'קפיצה מחשבתית', לגשת לנושא בהומור, ליכולת לחלום ולנכונות לקחת סיכונים.

פירוט אופן ההפעלה

התהליך הוא מתפתח ומנהל בצורה של סדנא העוברת דרך שלושה שלבים:

שלב א' -שלב הביקורת -ניתוח מצב קיים וזיהוי הסוגיות לדיון.

שלב ב' -שלב החלימה -מיפוי הרעיונות לפתרון. יש לאפשר את כל הרעיונות גם את אלו שאין להם אחיזה במציאות. המיפוי יבוצע בשלב הבא.

שלב ג' - שלב המציאות -ניתוח הרעיונות, קביעה מה מעשי ומה לא והגעה להסכמה לגבי דרכי הפתרון הנבחרים.

קפה עולמי World Café

תיאור כללי של השיטה

שיטת התכנסות סדרתית, המאפשרת למשתתפים רבים לערוך שיחה רצינית על נושאים משותפים, בזמן קצר ובאווירה נינוחה.

סוגי נושאים ומטרות

השיטה שימושית למצבים של היוועצות בציבור וגם למצבים של קבלת החלטה משותפת. היא מתאימה לקבלת התייחסות לשאלות קונקרטיות וגם לדיון על כיוונים אסטרטגיים. המטרה אינה להעלות נושאים חדשים אלא לדון ברשימה של סוגיות או נושאים וביחד להגיע להחלטה או לאפשר למשתתפים להביע דעתם בנושא שהוצג.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

כתלות בנושא כך רמת ההיכרות הנדרשת של האנשים. בגלל האופי הנינוח של המפגש הקבוצה יכולה להיות בגודל בינוני עד גדול.

משאבים ותנאי הפעלה

חדר גדול מסודר בישיבה סביב שולחנות של בין 6 ל 10 -אנשים, לא נדרש מנחה לכל שולחן. הסוגיות והנושאים הנדונים יוצגו בצורה משותפת לכל המשתתפים. נדרש מנחה לאירוע כולו שנמשך מספר שעות.

המדריך לשיתוף ציבור

פירוט אופן ההפעלה

שלב א' -כל המשתתפים מתחלקים לקבוצות בצורה אקראית. מנחה האירוע מציג את הנושאים

לדיון וממנה מתנדב שמתעד את הדיון בכל קבוצה.

שלב ב' -מתקיים דיון של כחצי שעה בכל קבוצה.

שלב ג' -כל קבוצה מציגה בהקשרה את התובנות אליהם הם הגיעו, על פי הדיון שמתפתח

במליאה מעדכנים (או לא) את נושאי הדיון.

שלב ד' -מבצעים סבב דיון נוסף תוך הקפדה של החלפת משתתפי הקבוצות ומינוי

מחדש של מתעד לכל שולחן.

שלב ה' -חוזרים על שלבי הדיון במליאה והחלוקה לקבוצות לפחות שלושה סבבים.

שלב ו' -קביעת הנושאים בעלי העדיפות הכי גבוהה ותיעודם.

מקורות

⇐ ד"ר גילה לאור, "שיתוף ציבור: מה זה? ואיך עושים את זה?"

⇐ אורנה שמר והלל שמיד, "לקראת הגדרה מחודשת של שותפות קהילתית: גישה תלת מימדית".

מפות חשיבה—Mind Maps

תיאור כללי של השיטה

בניית מפות של המוח הינה שיטה יצירתית לפתרון בעיות. השיטה כוללת ציור אסוציאטיבי של רעיונות- בהתאם לאופן שבו המוח האנושי חושב.

סוגי נושאים ומטרות

השיטה שימושית בשלבי החשיבה הראשוניים לצורך העלאה של רעיונות ופתרונות לבעיות סבוכות. השיטה מעודדת השתתפות פעילה ומגייסת את המשתתפים לנושא הנדון.

לאיזה ציבור משתמשים מתאימה

השיטה מיועדת לכל סוגי הציבור, בהתאם למטרות אותן רוצים להשיג. מומלץ להשתמש בשיטה בקבוצות קטנות עד בינוניות בגלל מורכבות התהליך.

משאבים ותנאי הפעלה

נדרש מנחה בעל ניסיון בשימוש בשיטה, חדר גדול ואמצעי ציור. ככל שבציור מפות המוח יעשה שימוש רב יותר בצבעים, כך הן יותר ברורות ומובנות לכל מי שצופה בהם.

פירוט אופן ההפעלה

שלב א- כל משתתף רושם על גבי דף גדול את הסוגיה/הנושא שנדון ומקיף אותו בעיגול.

שלב ב'- זהו שלב של עבודה אישית, כאשר כל משתתף מוציא ענפים מהעיגול המרכזי בהתאם לאסוציאציות שיש לו לגבי תת נושאים שקשורים לנושא המרכזי או עובדות שקשורות לנושא המרכזי. כל ענף מיוצג על ידי קו שיוצא מהעיגול המרכזי החוצה. יש להקפיד ולכתוב בכתב יד ברור מצד ימין של הקו את הנושא. יש להמשיך בדרך אסוציאטיבית זו עבור כל אחד מהקווים עד שנגמרות ההתפצלויות. באופן טבעי בתהליך החשיבה יתווספו נושאים לאו דווקא בסדר אקראי, היתרון הוא שניתן למקם אותם בענף המתאים. בשלב זה מומלץ השימוש בצבעים על מנת להציג ענפים בעלי מחנה משותף.

שלב ג'- הצגת המפות על ידי כל המשתתפים וציור מפה קבוצתית משותפת.

מקורות

⇐ ד" ר גילה לאור, "שיתוף ציבור: מה זה? ואיך עושים את זה?"

⇐ אורנה שמר והלל שמיד, "לקראת הגדרה מחודשת של שותפות קהילתית: גישה תלת מימדית".

המדריך לשיתוף ציבור

המדריך לשיתוף ציבור

המדריך לשיתוף ציבור

צוערים לשלטון המקומי

מחזור ב'

אוניברסיטת חיפה

יוני, 2015